

TITLE

Ruská vojna na Ukrajine a jej vplyv na životné prostredie

S každým ďalším mesiacom, odkedy Rusko začalo rozsiahlu inváziu na Ukrajinu, sa dôsledky vojny na životné prostredie rýchlo stupňujú. Zničenie priehrady Kachovka v júni 2023 upriamilo pozornosť medzinárodného spoločenstva na environmentálny rozmer konfliktu.

V tomto podcaste budeme hovoriť o ničivom vplyve tejto vojny na životné prostredie.

Od vypuknutia bojov v roku 2014, a najmä od 24. februára 2022, keď Rusko začalo komplexnú inváziu na Ukrajinu, si konflikt nielen vyžiadal tisíce obetí, spôsobil utečeneckú krízu a hospodársky šok, ale viedol tiež k vážnym škodám na životnom prostredí.

Ruská vojna zanechala hlboké jazvy na ukrajinskej prírode. Poškodenie priemyselných zariadení spôsobilo vážne znečistenie ovzdušia, vody a pôdy. Do životného prostredia a do pitnej vody sa dostali toxické chemikálie. Vojna mala negatívny vplyv na bohatú biodiverzitu Ukrajiny. Lesné požiare, odlesňovanie, bombardovanie a výstavba opevnení uškodili voľne žijúcim živočíchom a zničili prírodné biotopy, pričom ušetrené neboli ani biosférické rezervácie a národné parky.

Ostreľovanie v okolí Záporožskej jadrovej elektrárne, najväčšej v Európe, tiež vyvolávajú veľké obavy o bezpečnosť.

Podľa ukrajinského ministerstva životného prostredia a prírodných zdrojov spôsobila ruská invázia od začiatku vojny do polovice júla 2023 škody na životnom prostredí vo výške približne 53 miliárd eur.

Vplyvom vojny na životné prostredie na Ukrajine sa zaoberá aj Program OSN pre životné prostredie. Odborníci zdôraznili, že krajina čelí súčasne viacerým krízam, ktoré súvisia s prítomnosťou chemických látok, munície, vojenskej techniky a viacerých znečisťujúcich látok, ako aj s poškodením kľúčovej infraštruktúry, miest a prírodných oblastí. Vojna ohrozuje aj poľnohospodársku produkciu, ktorá má zásadný význam nielen pre hospodárstvo krajiny, ale aj pre globálnu potravinovú bezpečnosť. Milióny hektárov poľnohospodárskej pôdy boli vážne poškodené zničením baní a súvisiacich priemyselných zariadení a následnou rozsiahlou chemickou kontamináciou, ako aj vybuchnutou muníciou.

Hoci to Moskva popiera, dôkazy naznačujú, že ruské sily sú zodpovedné za zničenie najväčšej priehrady na Ukrajine, priehrady Kachovka, 6. júna 2023. Mnohí tento incident odsúdili ako ekocídu a najhoršiu ekologickú katastrofu v Európe od Černobyľu. Katastrofálna povodeň zaplavila tisíce hektárov pôdy, vyžiadala si desiatky obetí, pričom tisíce ľudí zostali bez domova. Boli prerušené dodávky vody a zlyhali zavlažovacie systémy.

Okrem toho sa do životného prostredia uvoľnili tony znečisťujúcich látok. Tie sa potom dostali riekou Dneper do Čierneho mora, ktoré obmýva pobrežie šiestich krajín vrátane Rumunska a Bulharska a je spojené so Stredozemným morom. Znečistenie sa tak rozšírilo do morských ekosystémov ďalších regiónov a krajín. Zničenie priehrady

vyvolalo aj obavy o bezpečnosť Záporožskej jadrovej elektrárne, keďže priehrada bola hlavným zdrojom chladiacej vody pre elektrárne. Našťastie však existujú aj alternatívne zdroje.

Ukrajina okrem iného požaduje od Ruska kompenzáciu za vojnové škody – a teda aj za škody na životnom prostredí. V spolupráci s medzinárodnými partnermi hľadá spôsoby, ako vyvodiť zodpovednosť voči Moskve. Hoci je tzv. ekocída od roku 2001 v ukrajinskom trestnom zákonníku klasifikovaná ako trestný čin, mnohí sa domnievajú, že na vyvodenie primeranej úrovne zodpovednosti a zabezpečenie adekvátneho odškodnenia by sa mala táto otázka riešiť na medzinárodnej úrovni. Vzhľadom na zložitosť konania však nie je jasné, z čoho presne by odškodnenie pozostávalo, a precedensy v tejto súvislosti prakticky neexistujú.

V januári 2023 prijal Európsky parlament uznesenie o zriadení tribunálu pre zločin agresie proti Ukrajine. Poslanci uznali súvislosť medzi vojnou a trvalým poškodením prírodného prostredia a klímy. Poslanci v uznesení podporili aj odporúčanie Valného zhromaždenia OSN o vytvorení medzinárodného registra škôd, „ktorý by slúžil ako záznam pre budúcu náhradu škôd... na životnom prostredí a klíme“. V polovici júna 2023 prijal Parlament ďalšie uznesenie, tentoraz o udržateľnej obnove Ukrajiny. Poslanci v ňom odsúdili zničenie priehrady Kachovka Ruskom a zdôraznili, že ide o ekocídu a vojnový zločin.

Toto vysielanie pre vás pripravil Európsky parlament. Viac informácií nájdete na našej webovej stránke.